

Założenia Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (cz. 1)

Małgorzata Stanisławczuk
m.stanislawczuk@podr.pl

Od przyszłego roku zaczną obowiązywać nowy okres programowania Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Cele nowej WPR zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Przekrojowym celem jest wspieranie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Spośród dziewięciu celów szczegółowych przyszłej WPR, trzy dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu. Są to:

- przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze;
- przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.

W nowym okresie programowania proponuje się system nowej „zielonej architektury” składający się z wzajemnie uzupełniających się wymogów obowiązkowych oraz dodatkowych zachęt do stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu.

Elementami nowej „zielonej architektury” będą:

- **obowiązkowy system warunkowości**, który zastąpi obecnie obowiązującą zasadę wzajemnej zgodności oraz zazielenienie;
- **dobrowolne** dla rolników systemy na rzecz klimatu i środowiska, tzw. **ekoschematy** - zobowiązania roczne;
- **wieloletnie zobowiązania pro**

środowiskowe realizowane w ramach II filara WPR.

Obowiązkowy system warunkowości

Warunkowość oznacza konieczność przestrzegania przez wszystkich beneficjentów płatności bezpośrednich **norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska** (normy DKR, z ang. *GAEC*) i **wymogów podstawowych w zakresie zarządzania** (wymogi SMR, ang. *Statutory Management Requirements*).

Normy GAEC

GAEC 1 – Utrzymanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych

Udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku 2018. Gdy wskaźnik ten będzie większy, rolnicy, którzy przekształcili TUZ-y będą zobowiązani do przywrócenia określonej powierzchni TUZ lub odtworzenia TUZ na innym gruncie.

GAEC 2 – Ochrona torfowisk i terenów podmokłych

Na tych terenach rolnicy będą zobowiązani do przestrzegania wymogów, które będą jeszcze doprecyzowane.

GAEC 3 – Zakaz wypalania ściernisk (poza względami związanymi ze zdrowiem roślin)

GAEC 4 – Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

Zakaz stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin na gruntach

rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległości wynoszącej co najmniej 3 m.

GAEC 5 – Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

- Grunty orne położone na stokach o nachyleniu $\geq 14\%$ uznaje się za utrzymywane zgodnie z normami, jeżeli gruntów tych:

1. nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
2. nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

- Na gruntach ornych, położonych na stokach o nachyleniu $\geq 14\%$, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe) położonych na tych stokach - utrzymuje się okrywą roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

GAEC 6 – Minimalne pokrycie gleby, aby uniknąć pozostawienia gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznych okresach

Na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego utrzymuje się okrywą ochronną gleby w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

GAEC 7 – Płodozmian na gruntach ornych

Zmianowanie - w gospodarstwach powyżej 10 ha na powierzchni co najmniej 40% musi być prowadzona

uprawa w taki sposób, by na każdej działce rolnej, w porównaniu z rokiem poprzednim, była prowadzona inna uprawa w plonie głównym (wyjątek - uprawy bobowatych, traw, zielne pastewne, grunty ugorowane, uprawy wieloletnie, gdy 75% GO zajmują powyższe rośliny oraz TUZ a także gospodarstwa ekologiczne).
Dywersyfikacja - gospodarstwa powyżej 10 ha zobowiązane są do prowadzenia co najmniej 3 upraw, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 65% gruntów, a 2 uprawy główne nie mogą przekroczyć 90%).

GAEC 8 - Minimalny udział powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, i na wszystkich użytkach rolnych, zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych

Dotyczy gospodarstw o pow. powyżej 10 ha. Wyłączenia jak w zmianowaniu.

GAEC 9 - Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania zakazu przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000.

Wymogi SMR

SMR 1 - Obowiązkowe wymogi dotyczące kontroli rozproszonych źródeł zanieczyszczeń fosforanami.

SMR 2 - Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego.

SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa.

SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności

SMR 6 - Zakaz stosowania w gospodarstwach hodowlanych niektórych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i beta agonistycznym.

SMR 7 - Wprowadzanie do obrotu środków ochrony roślin.

SMR 8 - Działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów.

SMR 9 - Minimalne normy ochrony cieląt.

SMR 10 - Minimalne normy ochrony świń.

SMR 11 - Przestrzeganie norm ochrony zwierząt hodowlanych.

Płatności bezpośrednie

1. Podstawowe wsparcie dochodów

Nie przewiduje się zróżnicowania regionalnego stawek płatności. Do płatności kwalifikuje się gospodarstwo powyżej 1 ha lub mniejsze, ale otrzymujące dopłaty do zwierząt w minimalnej kwocie wynoszącej co najmniej 200 euro. Szacowana stawka wsparcia to 118-130 euro do 1 ha.

2. Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów

Wsparcie przyznawane jako uzupełnienie podstawowego wsparcia dochodu, do powierzchni od 1 ha do 30 ha gospodarstwom o powierzchni maksymalnie 300 ha. Szacowana stawka wsparcia to ok. 40 euro, maksymalnie 44 euro na 1 ha.

3. Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników

Dodatkowa płatność dla rolników spełniających definicję młodego rolnika, wypłacana maksymalnie 5 lat i nie później niż dla kampanii

2027 roku włącznie. Szacowana stawka wsparcia to ok. 61 euro, do maksymalnie 67 euro na 1 ha.

4. Ekoschematy

Ekoschematy to dobrowolne dla rolników systemy płatności za realizację praktyk korzystnych dla środowiska i klimatu oraz dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad wymogi określone w warunkowości. Instrument ten został tak zaprojektowany, aby w jak największym stopniu realizować korzyści środowiskowe, a zarazem zachęcić rolników do aktywnego zaangażowania się w realizację działań na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

• Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

Ekoschemat ten polega na tworzeniu obszarów z roślinami miododajnymi (z listy), na których będzie zakaz prowadzenia produkcji rolnej (wypas, koszenie) oraz stosowania ś.o.r. Szacowania stawka - 269,21 euro/ha. Minimalna stawka - 70% stawki podstawowej, max. 110% stawki podstawowej.

• Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzania składnikami odżywczymi

Celem tego ekoschematu jest wsparcie praktyk rolniczych, które zwiększają składowanie węgla w glebie, magazynują CO₂ z atmosfery w roślinach i zmniejszają jego emisję.

Zakres tego ekoschematu obejmuje 8 działań, do których przypisano określoną ilość punktów. Konieczne jest uzyskanie minimalnej ilości punktów, która odpowiada równowartości punktów, jaką rolnik otrzymałby w sytuacji realizacji na co najmniej 25% powierzchni najwyższej punktowanej praktyki. Te działania to:

1. *Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt (5 pkt.)* - ogra-

- niczenie zagęszczenia zwierząt do 0,3DJP na TUZ i 2 DJP na TUZ w okresie wegetacji (mniejsza ilość azotu wprowadzanego do środowiska). Zakaz przyorywania.
2. *Międyplony ozime/wsiewki śródpolne (5 pkt.)* – utrzymanie roślin w postaci wsiewek bobowatych drobnonasiennych lub ich mieszanek oraz międzyplonów ozimych z co najmniej 2 roślin od 1 października do 15 lutego. Zakaz stosowania ś.o.r. w międzyplonach – cały okres, we wsiewkach – do momentu zbioru uprawy głównej.
3. *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy (1 pkt.) i wariant z wapnowaniem (3 pkt.)* – ma na celu właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleby w azot, fosfor, potas, magnez i wapń oraz potrzeb roślin z wykorzystaniem analizy gleby.
4. *Zróżnicowana struktura upraw (3 pkt.)* – uprawa co najmniej 3 różnych upraw na gruntach, przy czym:
- udział głównej uprawy nie przekracza 65 % i udział najmniejszej uprawy nie mniejszy niż 10 %
 - co najmniej 20 % w strukturze stanowią rośliny mające pozytywny wpływ na bilans materii organicznej (np. bobowate)
 - udział łącznie zbóż nie przekracza 65 %
 - udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej (np. okopowe) nie więcej niż 30 %.
5. *Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin (2 pkt.)*.
6. *Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo (3 pkt.)*.
7. *Uproszczone systemy uprawy (4 pkt.)* – stosowanie np. uprawy bezorkowej – bezpłużnej, gdzie zamiast pługa jest np. brona talerzowa, kultywator ścierniskowy, spulchniacz obrotowy. Innym systemem takiej uprawy jest uprawa pasowa roli, czyli spulchnienie pasa gleby wzdłuż rzędów rośliny (po tym zabiegu wykonuje się nawożenie i siew nasion).
8. *Wymieszanie gleby ze słomą (2 pkt.)* – należy to zrobić bezpośrednio po zbiorze plonu głównego.
- **Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych**
Płatność przyznawana tym rolnikom, którzy udostępnią swoje trwałe użytki zielone położone na terenach, gdzie w okresie wegetacji w danym roku wystąpiły zalania – podtopienia na cele związane z retencjonowaniem wody. Szacowana stawka od 63,15 euro. Stawka minimalna – 70% stawki podstawowej.
 - **Ekoschemat - Dobrostan zwierząt**
Interwencja obejmuje: świnie (loch, tuczniki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, kurczęta brojlery, indyki (na cele mięsne), konie i kozy.
Rolnik realizujący te interwencje jest zobowiązany do odbycia jedno- i dwudniowego szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków oraz posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (poza wypasem krów mlecznych).
Zasady przystąpienia:
- system punktowy dla świń i bydła (w oparciu o wyliczone stawki płatności na podstawie utraconych przychodów i dodatkowych kosztów),
- inne gatunki – system wariantowy,
- zapewnienie zwierzętom zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w budynkach bez uwięzi (wyjątek krowy mleczne, które są wypasane).
Płatność przyznawana do 150 DJP dla danej grupy technologicznej.
- 1.1. Dobrostan loch – nieutrzymywane w systemie jarzmowym (dopuszczalne w okresie okołoporodowym), zwiększona powierzchnia bytowa od 20 do 50% (wg tabeli u wszystkich gatunków zwierząt), ściółka, prosięta odsadzone nie wcześniej niż w 35 dniu od urodzenia.
- 1.2. Dobrostan tuczników – zwiększona powierzchnia jak u loch oraz ściółka.
- 1.3. Dobrostan krów mlecznych – zapewnienie co najmniej 120 dni wypasu bez uwięzi, zwiększona powierzchnia bytowa od 20 do 50%, ściółka, zapewnienie krowom wybiegu co najmniej 4 godziny dziennie przez cały rok, odsadzenie cielęcia nie wcześniej niż w 5 dniu po urodzeniu.
- 1.4. Dobrostan krów mamek (krowy mamki, cielęta, opasy do 300 kg, jałówki użytkowane w kierunku mięsnym) – zwiększona powierzchnia bytowa od 20 do 50%.
- 1.5. Dobrostan opasów – utrzymywanie bez uwięzi, zwiększona powierzchnia bytowa od 20 do 50%.
- 1.6. Dobrostan owiec – wszystkie grupy technologiczne, wypas lub dostęp do wypasu przez co najmniej 120 dni, zwiększona powierzchnia bytowa o 20%.
- 1.7. Dobrostan kur niosek – zakaz przycinania dziobów, zapewnienie utrzymania bez klatek na ściółce, zwiększona powierzchnia bytowa – nie więcej niż 7 sztuk/m², zwiększona dostępność gniazd, 5 kur niosek na gniazdo w przypadku gniazd grupowych nie więcej niż 96 kur/m² powierzchni gniazda, zapewnienie stałego dostępu do przedmiotów absorbujących uwagę nieszkodliwych dla zdrowia.
- 1.8. Dobrostan kurcząt brojlerów – zwiększona powierzchnia bytowa max. do 30 kg/m² i nie większe niż 20 szt./m², zapewnienie minimum 6 godz. fazy ciemnej i zapewnienie stałego dostępu do przedmiotów absorbujących uwagę nieszkodliwych dla zdrowia.
- 1.9. Dobrostan indyków – zwiększona powierzchnia bytowa max. do 50 kg/m², 8 godz. fazy ciemnej, zapewnienie stałego dostępu do przedmiotów absorbujących uwagę nieszkodliwych dla zdrowia.
- 1.10. Dobrostan koni – dorosłe, młode, klacz ze źrebkiem, zwiększona powierzchnia bytowa od 70 m²/szt. – konie dorosłe i młode do 85 m² – klacz ze źrebkiem, wypas lub pobyt na zewnątrz przez co najmniej 140 dni w sezonie wegetacyjnym, poza

nim 2 godz. dziennie w systemie otwartym – zadaszanie i ściółka.

1.11. Dobrostan kóz – utrzymanie bez uwięzi, wypas przez co najmniej 120 dni, zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%.

Kryteria dostępu

Gospodarstwo w Polsce o pow. minimum 1 ha, zarejestrowana siedziba stada, oznakowane i zarejestrowane zwierzęta (jeśli dotyczy), posiadanie nr identyfikacyjnego w przypadku kur niosek, brojlery i indyki zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia, minimalne liczby stanowisk; kury niosek - 350 szt., brojlery – 500 szt., indyki – 100 szt., konie – 2 szt. w wieku od 24 m-cy, tuczniki – muszą pochodzić od loch utrzymywanych w siedzibie stada położonej nie dalej niż 50 km od niej, bydło opasowe od 4. miesiąca życia do ukończenia 18. miesiąca będące w gospodarstwie co najmniej 120 dni.

Dopłaty będą przyznawane do 1 sztuki zwierzęcia. Stosowana będzie punktacja, 1 pkt = 100 zł = 22,47 euro.

Stosowana będzie degresywność (poza produkcją ekologiczną): do 100 DJP – 100%; od 100 do 150 DJP – 75%, a powyżej 150 DJP – brak płatności.

• **Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie integrowanej produkcji roślin**

Gospodarstwo prowadzące produkcję zgodnie z metodami integrowanej produkcji musi być pod nadzorem podmiotów certyfikujących. Potwierdzeniem tego będzie wydany certyfikat. Szacowana stawka – 292,13 euro/ha dla roślin z certyfikatem IPR oraz 292,13 dla trwałych użytków zielonych. Rolnik musi ukończyć szkolenie w tym zakresie.

• **Ekoschemat – Biologiczna ochrona roślin**

Ekoschemat polega na stosowaniu w uprawie roślin środka ochrony zawierającego mikroorganizmy jako substancje czynne (dopuszczone do obrotu zezwoleniem MRiRW). Obecnie jest dopuszczonych 45 preparatów. Szacowana stawka – 89,89 euro/ha.

Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji

W tym działaniu jest 13 sektorów wsparcia, a mianowicie:

1. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów** – w województwie, w którym średnia wielkość gospodarstwa jest wyższa od krajowej (również w naszym województwie). Rolnicy, którzy posiadają min. 3 sztuki kwalifikujących się zwierząt. Wsparcie przyznawane jest do liczby krów - max. do 20 szt. w wieku ponad 24 m-ce. Wiek ważny na dzień 15 maja, konieczność przetrzymywania zwierząt przez 30 dni od dnia złożenia wniosku. Szacowana stawka – 96 euro/szt.
2. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek** – szacowana wielkość ok. 271 euro/ha.
3. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych** – konieczność zawarcia umowy z podmiotem, który wyprodukuje z nich skrobię lub wyroby skrobiowe. Szacowana stawka – ok. 249 euro/ha.
4. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych** – nie więcej niż 75 ha w gospodarstwie. Takie rośliny jak: koniczyna czerwona, biała, białoróżowa, perska, krwistoczer-

wona, komonica zwyczajna, lędźwian, lucerna siewna, mieszańcowa, chmielowa, nostryk biały, seradela uprawna, wyka kosmata i siewna. Również do ich mieszanek i mieszanek ze strączkowymi. Szacowana stawka – 100 euro/ha.

5. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno** - uprawa poniższych roślin: bobik, groch siewny (bez grochu cukrowego i łuskowego), peluszką, łubin biały, wąskolistny, żółty, soja zwyczajna. Szacowana stawka – 204 zł/ha.
6. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła** – przyznawane do liczby sztuk w wieku do 24 miesięcy (na dzień 15 maja) i max. do 20 sztuk. W naszym województwie płatność od 3 sztuk. Szacowana stawka – 74-76 euro/szt.
7. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do produkcji owiec** – minimum 10 maciorek w wieku od 12 m-ca. Szacowana stawka ok. 26 euro/szt.
8. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz** – minimum 5 samic kozy domowej w wieku od 12 m-cy. Szacowana stawka to 11 euro/szt.
9. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do produkcji buraka cukrowego** – konieczność zawarcia umowy dostawy z podmiotem, który odbierze buraki i przeznaczy je na produkcję cukru. Szacowana stawka – 301 euro/ha.
10. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu** - szacunkowa stawka – 101 euro/ha.
11. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych** - szacowana stawka 29 euro/ha.
12. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów** – uprawa założona z rozsadem – 20.000 szt./ha. Konieczność zawarcia umowy z podmiotem, który zobowiązuje się je odebrać i przetworzyć. Szacowana wielkość – 550 euro/ha.
13. **Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu.**

(cdn.)